

Zoektocht in Japan naar vergaan schip uit Kinderdijk

Erfgoed
in den vreemde

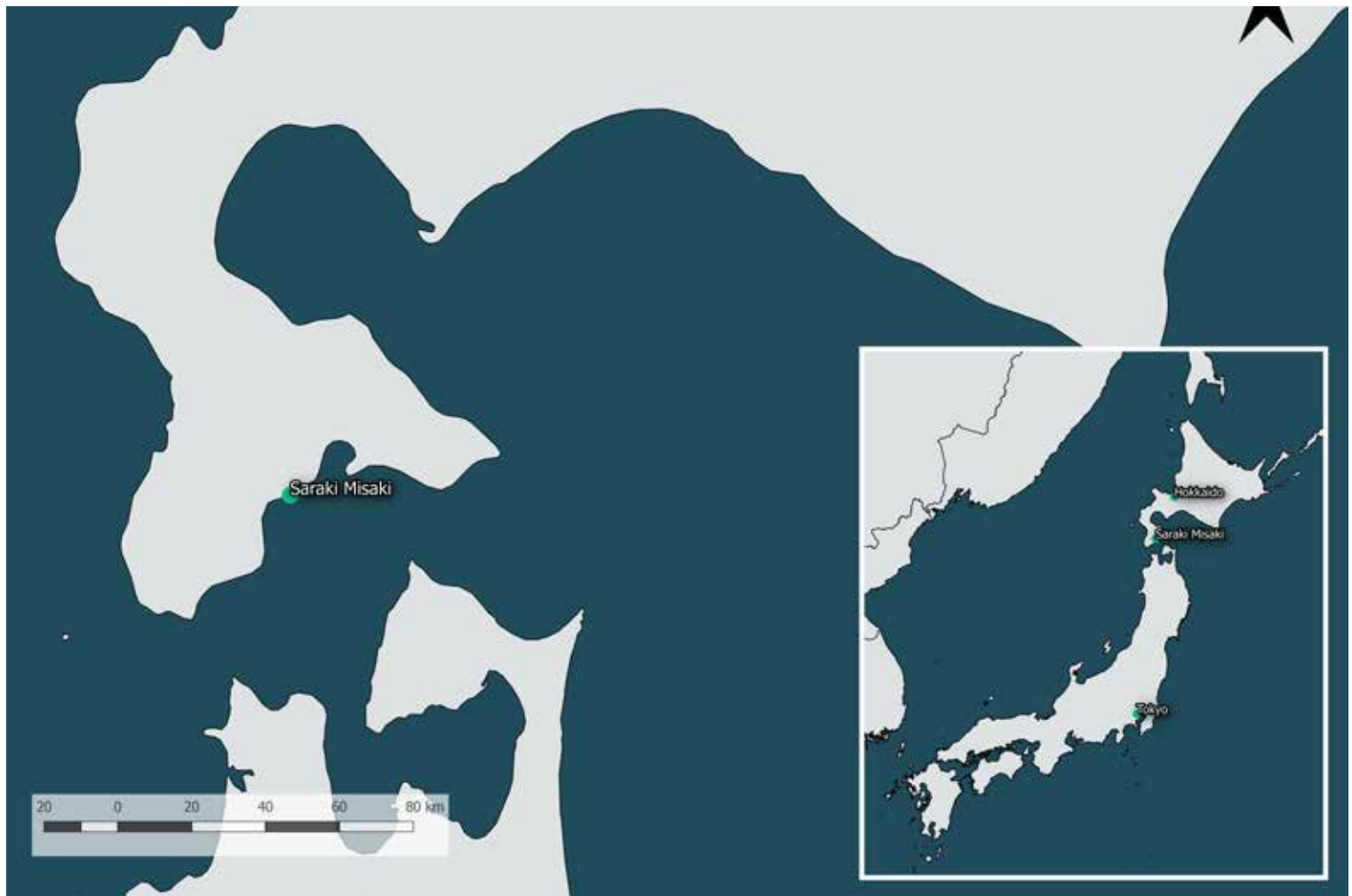
Waar is de Kanrin Maru?

In 1857 leverde Nederland Japan een oorlogsbodem: de Kanrin Maru. Veertien jaar later verging het schip. Een team van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en de Tokyo University of Marine Science and Technology ging op onderzoek uit en stuitte op een mysterie.

TEKST: **LEON DERKSEN** FOTO'S: **AKIFUMI IWABUCHI**

MODEL VAN DE KANRIN MARU OP KAAP SARAKI TE KIKONAI.

SARAKI MISAKI MET KAARTJE VAN JAPAN, GEMAAKT IN QGIS.

Ruim twee eeuwen had ons land in Japan vrijwel het rijk alleen. Sinds 1640 mocht Nederland vanaf een handelspost in Nagasaki als enige Europese mogendheid handeldrijven met het keizerrijk.

Deze bijzondere positie ontstond doordat Japan zich in de eerste helft van de 17e eeuw langzaam maar zeker afsloot voor invloeden van buitenaf. Praktisch gezien stortte het land zich daarmee in een internationaal isolement.

HET ANKER IN HET KIKONAI TOWN MUSEUM.

Aan deze periode kwam pas een einde toen in 1853-1854 de Amerikaanse commodore Matthew Calbraith Perry (1794 –1858) met een imponerende oorlogsvloot van stoomschepen

voor de Japanse kust verscheen en de status quo doorbrak.

Marine

Daarmee was de Nederlandse rol in Japan niet uitgespeeld. Door de lange isolatieperiode had het Aziatische land in veel opzichten een achterstand opgelopen op het Westen. Zo had Japan geen eigen marine, wat het land kwetsbaar maakte in tijden waarin buitenlandse grootmachten letterlijk opstoomden.

De shogun, de militaire leider, verzocht Nederland daarom

een aantal moderne oorlogsschepen te leveren. Ook moest ons land de eerste lichte Japanse kadetten een marineopleiding geven naar Europees model.

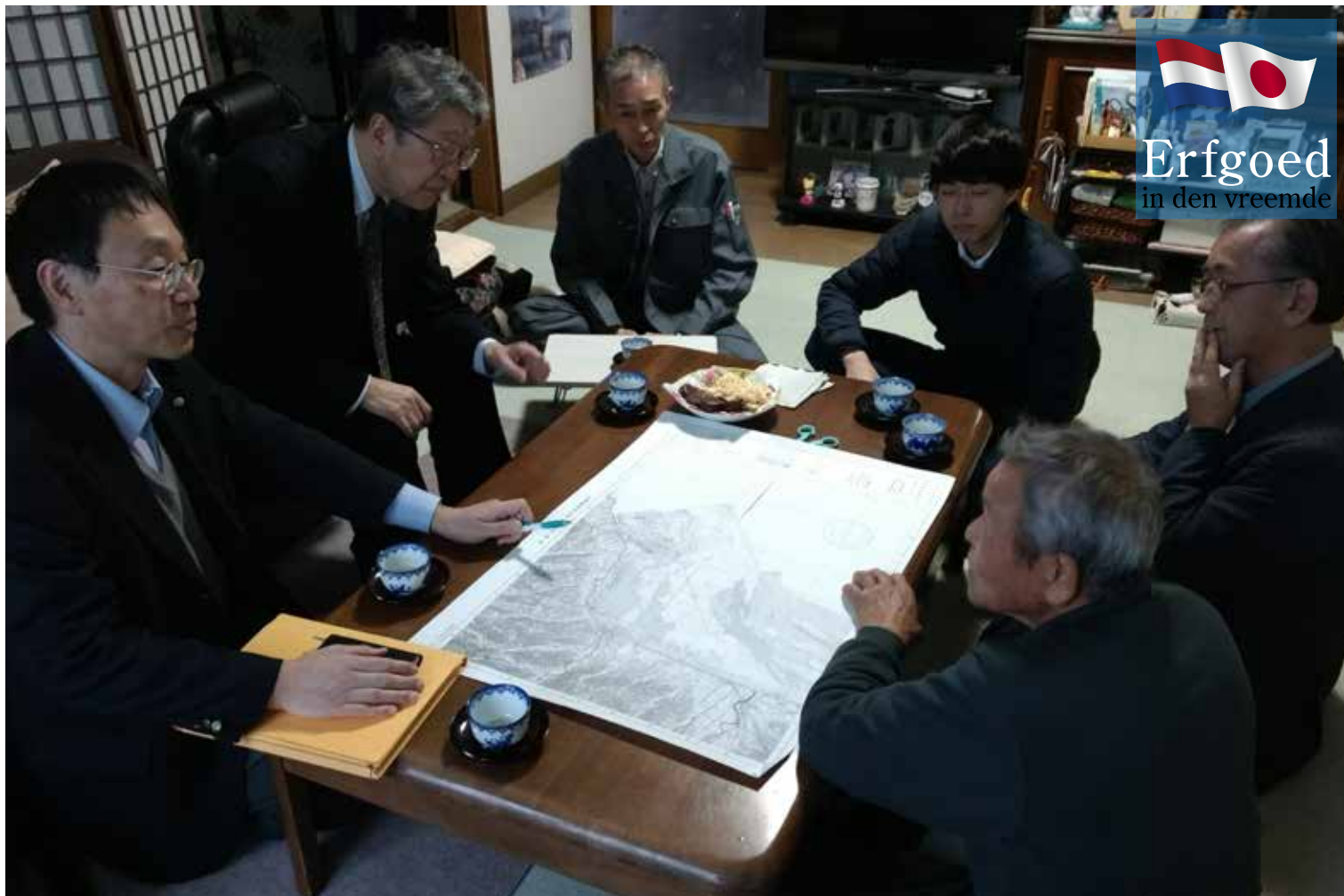
Als zoethoudertje schonk de Nederlandse regering in 1855 de Soembing, het eerste Japanse marineschip met stoomvermogen, ter plaatse omgedoopt tot de Kanko Maru. Nederland stuurde met de Soembing een marinedetachement mee om in Nagasaki een marineschool op te richten. Opvallend is dat al het onderwijs in het Nederlands werd gegeven, destijds echt een internationale maritieme taal. Het Japanse woord voor matroos herinnert er nog aan: madorosu.

Van Kinderdijk naar Nagasaki

In 1856 liep op de werf van Fop Smit te Kinderdijk het eerste speciaal voor Japan gebouwde schip van stapel. Het was een zeshonderdneventien ton zware schroefschouner met twaalf kanonnen, die de toepasselijke naam de Japan kreeg. Een jaar later voer de Japan naar haar nieuwe thuisbasis, alwaar de naam werd veranderd in Kanrin Maru.

Met het nieuwe schip reisde ook een tweede marinedetachement mee, ter aflossing van het eerste. In de twee jaar dat dit detachement in Nagasaki verbleef, werd de Kanrin Maru als opleidingsschip gebruikt. Zo vormde het schip een belangrijke opmaat naar een moderne Japanse marine.

Toen in 1859 ook het tweede Nederlandse detachement vertrok, namen andere landen het stokje over, maar een rood-

wit-blauw begin was gezet en de Kanrin Maru staat symbool voor de bijzondere relatie tussen Nederland en Japan in die tijden van modernisering.

In 1860 stak de Kanrin Maru als eerste Japanse marineschip de Stille Oceaan over, als onderdeel van een gezantschap naar de Verenigde Staten. De nazaten van de toenmalige bemanning komen sinds 1994 samen als de Society of Kanrin-maru Crew Descendants.

Laatste reis

De ontsluiting van Japan leidde tot onrust binnen de samenleving. Er brak een gewelddadige strijd uit tussen de aanhangers van shogun Tokugawa Yoshinobu (1837–1913), die Japan wilde hervormen, en de meer conservatieve aanhangers van keizer Meiji (1852–1912). In 1867 trad de shogun af en de keizer herstelde zijn macht. Zo kwam de Kanrin Maru in handen van de keizerlijke marine.

In 1871 zette de regering het schip in bij de kolonisatie van Hokkaido, het meest noordelijke van de vier Japanse hoofdeilanden.

Met vierhonderd migranten aan boord vertrok de Kanrin Maru uit de haven van Sendai, met als eindbestemming Sapporo, de tegenwoordige hoofdstad van Hokkaido. Tijdens de tocht door Straat Tsugaru, de waterscheiding tussen Hokkaido en het hoofdeiland Honshu, liep het schip bij Kaap Saraki op de rotsen, niet ver van het plaatsje Kikonai. Wonderbaarlijk genoeg wisten alle opvarenden veilig aan land te komen. Het schip was echter verloren en verdween een aantal dagen

later in de golven.

Inwoners van het vissersdorpje Izumisawa vingden de schipbreukelingen op en de naam van een van hen, die in het dorp is overleden, is terug te vinden in de necrologie van de plaatselijke tempel. De overige migranten bereikten uiteindelijk Sapporo, waar hun nakomelingen nog altijd te vinden zijn.

Onopgelost mysterie

De omstandigheden waaronder de Kanrin Maru verging zijn nooit opgehelderd. Volgens officiële bronnen is het schip in een storm gezonken, maar er zijn ook verslagen die suggereren dat het die dag rustig weer was.

De journalist Ichido Goda, van de krant Hokkaido Shimbun, sluit daarom niet uit dat het schip door slecht zeemanschap op de klippen is gelopen en dat de lokale autoriteiten dat hebben willen verhullen.

Het wrak van de Kanrin Maru is bovendien nooit gevonden. Om uit te zoeken of het schip inderdaad bij Kaap Saraki is vergaan en of er misschien nog iets van bewaard kan zijn, bezochten onderzoekers van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) en de Tokyo University of Marine Science and Technology in november 2017 Kikonai en Izumisawa. Maar ook zij konden geen uitsluitsel geven.

OP BEZOEK BIJ EEN VISSER.

HET MONUMENT VAN DE KANRIN MARU.

Erfgoed
in den vreemde

NEDERLANDSE TULPEN IN
BLOEI OP KAAP SARA
KI
(BRON: GEMEENTE KIKONAI).

Wel lijkt het nu onwaarschijnlijk dat een anker dat in 1984 is gevonden van de Kanrin Maru is. Het anker lijkt weliswaar oud genoeg, maar is vermoedelijk van Britse makelij. De originele ankers van de Kanrin Maru zullen Nederlands zijn geweest. Het kan zijn dat het gevonden anker een vervanging was, want ankers gingen vaak verloren, maar het kan ook van een ander schip afkomstig zijn.

AANDUIDINGSBORD VAN
DE KANRIN MARU OP KAAP
SARA
KI.

Kanrin Maru als erfgoed

De inwoners van Kikonai hebben – onder meer door het onderzoek van Ichido Goda – de Kanrin Maru omarmd. Tegenwoordig is het schip niet meer los te denken van de gemeenschap. Zo zijn er 's zomers twee festivals ter ere van de Kanrin Maru en er is zelfs een 'Vereniging voor het Behoud van de Kanrin Maru' opgericht.

Dankzij de inspanningen van deze vereniging, ondersteuning van de gemeente en de nazaten van de bemanning prijkt tegenwoordig op Kaap Saraki een monument ter nagedachtenis aan de schipbreuk. Bij het monument staan ook een model van de Kanrin Maru en een fantasierijke interpretatie van een Nederlandse molen. De vereniging heeft bovendien een tuin aangelegd, waar in het voorjaar zo'n 50.000 Nederlandse tulpen bloeien.

Ook het anker speelt een belangrijke rol. Prijkend op een

Erfgoed onderwater

Het project The Search for the Kanrin Maru Shipwreck was een samenwerking tussen het Maritiem Programma van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) en de Tokyo University of Marine Science and Technology. Het bestond onder meer uit een bureaustudie en onderzoek op locatie. De RCE hielp met kennis en geld voor trainingsactiviteiten.

Het Maritiem Programma richt zich op het beheer van Nederlands maritiem erfgoed overzee met behulp van het Gedeeld Cultureel Erfgoedprogramma van de RCE en het Beleid voor Beheer van Nederlandse Scheepswrakken Overzee. Japan is een van de tien prioriteitslanden binnen het GCE-programma.

Er lopen diverse projecten op het vlak van maritieme archeologie, zoals het onderzoek naar het Van Bosse-wrak uit 1857 bij Tarama eiland en de bescherming van het wrak van de Kaiyo Maru (1866-1868).

bed van kiezels, is dit hét pronkstuk van het Kikonai Town Museum. Voor Japanners maakt het ook niet zoveel uit of het werkelijk van de Kanrin Maru is of niet. Erfgoed staat in Japan vooral in dienst van de verbeelding: het helpt een verhaal levend te houden en dat is wat het anker doet. Want wat er ook precies met de Kanrin Maru is gebeurd, voor de inwoners van Kikonai staat het vast: het schip is voor hun kust vergaan en niemand kan hen dat verhaal afnemen.